

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI XALQARO BAHOLASH
DASTURIGA MOS IJODIY FIKRLASHGA O'RGATISH USULLARI**

Islomova Feruza

International school of finance technology and science instituti 2-kurs psixologiya
yo'nalishi 03 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: **Baqoyeva Zarina Rayimovna**

Psixologiya va pedagogika kafedrası o'qituvchisi Telefon: +(99890) 062-81-82.

zbakaeva69@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlariga tayyorlashdan oldin ushbu dasturlar topshiriqlariga yaqin bo'lgan vazifalarni ishlatish orqali o'quvchilardagi ijodiy fikrlashni shakllantirish usullari, mavjud muammolar va ularga yechim ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilib beriladi. *Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinib, bu islohotlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchilarning o'ziga, ularning shaxsiy va kasbiy fazilatlariga, kasb mahoratlariga ham bog'liqligi ko'rsatib beriladi.*

Kalit so'zlar: xalqaro baholash dasturlari, PIRLS, TIMSS, PISA, o'qituvchi, pedagog, o'quvchilar, ijodiy fikrlash, boshlang'ich sinf o'quvchilari.

**МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
ТВОРЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ В СООТВЕТСТВИИ С МЕЖДУНАРОДНОЙ
ПРОГРАММОЙ ОЦЕНИВАНИЯ**

Абстрактный. В статье перед подготовкой учащихся начальных классов к международным оценочным программам на основе научной литературы анализируются методы формирования творческого мышления учащихся путем использования задач, близких к задачам этих программ, существующие проблемы и пути их решения. Проанализированы реформы, реализуемые в сфере образования, и показано, что эффективность этих реформ во многом зависит от самих учителей, их личностных и профессиональных качеств, профессиональных навыков.

Ключевые слова: международные оценочные программы, PIRLS, TIMSS, PISA, учитель, педагог, учащиеся, творческое мышление, учащиеся начальных классов.

METHODS OF TEACHING PRIMARY CLASS STUDENTS TO CREATIVE THINKING IN ACCORDANCE WITH THE INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAM

Abstract. In the article, before preparing primary school students for international evaluation programs, methods of forming creative thinking in students by using tasks close to the tasks of these programs, existing problems and solutions to them are analyzed based on scientific literature. The reforms implemented in the field of education are analyzed and it is shown that the effectiveness of these reforms largely depends on the teachers themselves, their personal and professional qualities, and professional skills.

Key words: international assessment programs, PIRLS, TIMSS, PISA, teacher, pedagogue, students, creative thinking, primary school students

Ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar yurtimizdagi ta'lim tizimini jahon andozalariga moslashishga va bizdagi ta'limni jahon tan olishiga xizmat qilmoqda. Ta'lim tizimidagi xalqaro baholash dasturlari o'z funksiyalariga ko'ra bir nechta turlarga ajratiladi. Ular quyidagilar:

PISA o'quvchilarning o'qish matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlar savotxonlik darajasini baholaydi. Bu ulkan islohat va tadqiqotlar o'quvchi yoshlarning ijodiy, tanqidiy fikirlashlarning egallagan (olgan) bilimlarni hayotda qo'llay olish layoqatiga turli xil mashq va misollar orqali baho berish va kelajakda bu ko'nikmalar orqali rivojlantirishga zamin yaratadi.

PISA- (inlizcha-Programmer for international Student Assessment) – turli davlatlar 15-yoshli maktab o'quvchilarining, (o'qish, matematika, tabiiy fanlar) savotxonligini baholash dasturi. Bu dastur har 3 yilda bir marotaba o'tkaziladi, unda o'quvchilar bilim sifati fanlar bo'yicha monitoring o'tkaziladi va 1000 ballik tizimda baholanadi. Dastur 1997-yilda ishlab chiqarilgan bo'lib, 2000-yilda birinchi marotaba qo'llanilgan. PISA dasturidagi Ona tili o'qish darslarida foydalanilgan, o'quvchilarni mantiqiy fikirlashga, turli xil xikoya matnlar bilan ishlashda e'tibor, sinchkovlik talab qiladigan vazifalar mashqlarni qo'llash o'quvchilarda hayotga intellektual qarashiga xizmat qiladi.

PIRLS (inglizcha; Progress in International Leading Literacy Study') - Bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matnni o'qish va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir.

PIRLS tadqiqotida o'qish savodxonligining darajalari quyidagicha tavsiflanadi;

• Eng yuqori daraja (625 ball va undan yuqori) – O‘quvchilar matnni yaxlit o‘zlashtira oladi va ayni patda uning alohida qismlarini bir -biri bilan bog‘liq xolda tushunadi. Muallifning g‘oyasini izohlashda o‘z fikrini izohlash uchun matnga tayana oladi.

• Yuqori daraja (550ball) – O‘quvchilar matnning ahamiyatli xabarlarini tushunadi, matnga asosan o‘z xulosalarini chiqaradi, matn mazmuniga ham, shakliga ham baho bera oladi, uning til xususiyatlariga e‘tibor qarata oladi.

• O‘rta daraja (475 ball) – O‘quvchilar matndan axborot topa oladi, matn shakli va tilining ba'zi xususiyatlaridan foydalanib, matnga asosan o‘z xulosalarini chiqaradi.

• Quyi daraja (400 ba) – O‘quvchilar matnda aniq berilgan va cheklash oson bo‘lgan xabarni ajratib oladi.

Bu boradagi ilk qadam O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda 997-son qarorida o‘z aksini topdi. Qarorga ko‘ra O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta‘lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta‘lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markaz tashkil etildi; va shu bilan birgalikda ta‘lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish vazifalari belgilandi.

2021-yilda yurtimizda bir qancha maktablar tanlab olinib PIRLS xalqaro baholash dasturlarida ishtiroki ta‘minlandi.

Ta‘lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi 4-sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini baholaydigan tadqiqot natijalarini e‘lon qildi. Unda ilk bor qatnashgan O‘zbekiston 57 davlat orasida o‘rtacha balldan pastroq natijani qayd etib, 49-o‘rinni egalladi.

Bunday past natijaning sabablaridan biri boshlang‘ich ta‘limdagi har bir ishtirokchi, yani, o‘quvchi va o‘qituvchilar yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega emasligida edi. Ushbu natijadan keyin boshlang‘ich ta‘limda bir qator islohotlar boshlandi. Jumladan, barcha darsliklar yangilandi va o‘qituvchilar malakalari oshirilmoqda. Ammo, hali qilinishi lozim bo‘lgan ishlar mavjud.

Ushbu maqolada ilmiy va statistik ma‘lumotlarga tayanib xalqaro baholash dasturlarida yuqori natija ko‘rsatish uchun quyidagi xulosa va takliflarni ishlab chiqdik:

1. O‘quvchilarda ijodiy fikrlashni ta‘minlash uchun xalqaro baholash dasturlaridagi topshiriqlarga yaqin bo‘lgan vazifalarni o‘z ichiga olgan qo‘llanmalar ishlab chiqish va ularni turli to‘garaklar ko‘rinishida boshlang‘ich ta‘limga jalb qilish;

2. Yurtimizdagi barcha oa-onalarni ham ushbu dastur bilan tanishtirish uchun teleko'rsatuvlar tashkil etish;
3. Oliy ta'limning boshlang'ich ta'lim yo'nalishida o'qitiladigan dasturlarni ham xalqaro baholash dasturlari standartlariga moslashtirish va dars soatlarini ko'paytirish.

Bugungi global va tahlikali zamonda eng munosib yo'lni topishga faqat ilm orqali yetish mumkin. Bu borada yurtimizning har bir fuqarosida mustaqil fikrlashi va saviyasini oshirishda kitobxonlikni ta'minlash lozim bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi 2019-yil 29-apreldagi PF-5217 sonli Farmoni.
2. Assessing Reading, Mathematics and Scientific Literacy: A framework for PISA 2009. OECD, 2009
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori.
4. I.Abdirimova Z.Boymurodova, Xalqaro baholash tizimining asosiy xususiyatlari va ta'lim sohasidagi ahamiyati. "Pedagogik ta'lim klasteri: muammo va yechimlar" mavzusidagi konferensiya materiallari to'plami. Chirchiq. 2023. 1425-1427 betlar.